

ODLUKA I NALAZI

Datum usvajanja: 05. decembar 2017. godine

Slučaj br. 2011-27

F. i Ostali

protiv

EULEX-a

Tekst odluke usvojen od strane komisije 05. decembra 2017. godine redigovan je od strane Šefice Misije, korišćenjem svojih ovlašćenja shodno Operativnom Planu (OPLAN) za Misiju vladavine prava Evropske Unije na Kosovu. Šefica Misije smatra da bi originalan tekst odluke mogao da utiče na operativnu efikasnost Misije.

ODLUKA i NALAZI

Datum usvajanja: 5. decembar 2017. godine

Predmet br. 2011-27

F. i ostali

protiv

EULEX-a

Komisija za razmatranje ljudskih prava na zasedanju održanom 5. decembra 2017. god. sa sledećim članovima:

Gđa Magda MIERZEWSKA, predsedavajući član
Gdin Guénaél METTRAUX, član
Gđa Anna BEDNAREK, zamena

Uz asistenciju
Gdin John J. RYAN, viši pravni službenik

Razmotrivši gore pomenute žalbe, predstavljene u skladu sa Zajedničkom Akcijom Saveta 2008/124/CFSP koja datira od 04. februara 2008. godine, EULEX-ovim Konceptom odgovornosti koji datira od 29. oktobra 2009. god. o osnivanju Komisije za razmatranje ljudskih prava i Pravilnikom o radu Komisije prema poslednjim izmenama od 15. januara 2013. godine,

I. POSTUPAK PRED KOMISIJOM

1. Komisiji je 14. novembra 2011. podnesena žalba u ime supruge (u daljem tekstu: F.) i dvoje članova porodice pokojnog X.F.. Komisija je odobrila želju žalilaca da im se ne otkriju imena. U daljem tekstu oni će biti nazvani „F. i ostali“.
2. Komisija je uputila žalbu šefu Misije 16. oktobra 2012. god. i tražila od njega pismena zapažanja o prihvatljivosti i osnovanosti predmeta.
3. Dana 17. januara 2013. godine Šef Misije je dao zapažanja o prihvatljivosti slučaja.

4. Dana 09. aprila 2013. godine jedan službenik imenovan od strane Misije izneo je usmenu prezentaciju Komisiji a u vezi određenih činjenica relevantnih za rešavanje ove žalbe.
5. Dana 15. jula 2015. god. Komisija je advokatu žalilaca pružila redigovanu kopiju ove prezentacije, zajedno sa zahtevom za komentar. Odgovor žalilaca podnesen je Komisiji 27. jula 2015. god.
6. Dana 30. oktobra 2015. god. EULEX je podneo Komisiji izveštaj o pregledu predmeta, koji je u međuvremenu sproveden.
7. U dve prilike tokom 2016. god. ŠM je dostavio dalje podneske u vezi sa predmetom, skretajući pažnju Komisiji na činjenicu da su podnesci smatrani EU-poverljivim i/ili da bi mogli negativno uticati na krivični postupak koji je u to vreme bio u toku.
8. Stoga je Komisiji dostavljen podnesak Misije, čiji celokupni sadržaj Komisija nije bila u mogućnosti da prosledi žalioocu za komentar. U svojoj Odluci o prihvatljivosti od 13. juna 2017. godine, Komisija je ispitala proceduralna pitanja koja se pojavljuju u ovom slučaju u vezi s tim.
9. Komisija se uverila da je postupak koji je sledila očuvao neophodnu ravnotežu između proceduralnog prava žaliooca da efikasno argumentuje svoj predmet i potrebe da se očuva poverljivost određenih aspekata funkcionisanja Misije u osetljivim oblastima (vidi Odluku o prihvatljivosti od 13. juna 2017. god. u predmetu pomenutom gore, stavovi 11-21).
10. U ovoj odluci Komisija je posebno naglasila da je pribegla postupku putem kojeg joj je obezbeđen pun pristup informacijama koje je pružila Misija, uključujući informacije koje su smatrane suviše osetljivim za otkrivanje žalioocu i javnosti, zbog operativne bezbednosti. Iako Komisija nije u mogućnosti da otkrije određene elemente ovih informacija žalioocu ili objavi te elemente javnosti, ova činjenica ne sprečava Komisiju da sprovede detaljno ispitivanje pitanja koja se odnose na predmet. Pored toga, Komisija se uverila da njena nemogućnost da informacije u potpunosti otkrije žalioocu ne utiče negativno na njegovu sposobnost da pred Komisijom zahteva delotvoran pravni lek. Prema tome, Komisija je zaključila da je celi podnesak Misije detaljno razmotren u Odluci o prihvatljivosti u skladu sa standardima o pravičnom saslušanju, da nije bila ovlašćena da žalioocu otkrije kompletni podnesak i da je na osnovu toga mogla da vrši svoje dužnosti.
11. Komisija je i ranije u jednom predmetu usvojila sličan proceduralni pristup, u kojem je šef Misije zahtevao da jedan deo informacija koje su pružene Komisiji ostane poverljiv. ŠM je Komisiji dao skraćenu, redigovanu verziju svog podneska u cilju informisanja žaliooca i opšte javnosti o sadržaju svog podneska. Komisija je konstatovala da žalilac nije oštećen činjenicom da je dobio samo sažetu verziju podneska ŠM (vidi *Maloku protiv EULEX-a*, br. 2015-04, 10. januar 2017. god. stav 5).
12. Komisija je primenila ista proceduralna razmatranja u razmatranju ovog predmeta prilikom ispitivanja merituma.

II. PREGLED ČINJENICA

13. Činjenice utvrđene na osnovu podnesaka strana podnesenih u postupku, kao u opisu u stavovima 1-12 gore, mogu se sažeti na sledeći način:
14. X.F. je bio svedok tužilaštva u važnom krivičnom predmetu, koji se ticao teških optužbi podnesenih protiv desetoro (10) pojedinaca, koji je razmatran pred Osnovnim sudom u Prištini.
15. X.F. je napadnut i povređen od strane nepoznatih lica u dvorištu svoje kuće 2009. godine. Ukupno je bilo šest (6) pokušaja ubistva protiv njega od strane počilaca koji su još uvek nepoznati.
16. X.F., F. i njihova deca su primljeni u EULEX-ov Program zaštite svedoka u decembru 2009. godine. Žalioци tvrde da su uslovi dok su bili u programu bili veoma teški.
17. ŠM je demantovao te navode.
18. U decembru 2010. godine, porodica je svojevotjno napustila program, očigledno zbog pritiska na X.F. od strane njegove supruge, koja nije bila zadovoljna životom porodice pod zaštitom službenika programa za zaštitu. Uprkos napuštanju programa zaštite, X.F. je i dalje želeo da svedoči u predmetu.
19. Nenavedenog datuma 2011. godine, EULEX je izvršio procenu rizika. Utvrđeno je da je rizik od napada na X.F. i njegovu porodicu još uvek bio visok.
20. U prvim mesecima 2011. godine, izvršeno je nekoliko hapšenja u vezi sa gore navedenim krivičnim predmetom.
21. Organizovano je da X. F. otputuje jednu državu članicu EU u kratkom roku. EULEX-ov tužilac je obavestio organe vlasti države članice EU o ovome u trenutku kada je već X.F. već bio na putu za tu zemlju. Misija je dodelila određen iznos novca iz svog fonda za finansiranje boravka X.F. u državi članici EU, u kojoj je on imao i rodbinu.
22. Nenavedenog datuma vlasti države članice EU obavestene su o prisutnosti X.F. u toj državi.
23. U julu 2011. godine X.F. se vratio na Kosovo, gde je dao izjave na pretpretresnom ročištu u gore pomenutom predmetu. On je naknadno ponovo primljen u EULEX-ov Program zaštite svedoka kako bi dobio finansijsku i drugu pomoć u okviru programa.
24. Ubrzo nakon toga on se vratio u državu članicu EU (u pratnji EULEX-a na Kosovu).
25. Dana 28. septembra 2011. godine X.F. je preminuo u državi članici EU. Istraga koju su sprovele vlasti države članice EU utvrdila je da je on izvršio samoubistvo.

26. Krivični postupci protiv okrivljenih u gore pomenutom predmetu su naknadno sprovedeni pred kosovskim sudovima. 2013. godine Osnovni sud u Prištini je izdao presudu. Svi okrivljeni su oslobođeni optužbi.
27. EULEX tužilac je podneo žalbu na presudu. U 2016. godini Apelacioni sud je odbio žalbu.
28. Nakon toga, EULEX tužilac i Kancelarija državnog tužioca podneli su Zahtev za zaštitu zakonitosti protiv ove presude. U 2017. godini Vrhovni sud Kosova je odbacio zahtev tužioca.

III. ŽALBE

29. Žalioci tvrde da su ga, psihološki pritisak kojem je X. F. bio podvrgnut, kao i opšte postupanje prema njemu od strane EULEX-a i njegova izolacija od porodice dok je bio u Programu zaštite svedoka, i kasnije, u državi članici EU, naveli da počini samoubistvo. Navodi se da je EULEX bio upoznat sa njegovim mentalnim stanjem, međutim nije preduzeo adekvatne mere da spreči njegovu smrt. Žalioci zahtevaju da se lica koja su odgovorna za navodno kršenje njihovih porodičnih prava i smrt X.F. dovedu pred lice pravde.

IV. ZAKON

30. Žalioci tvrde da je EULEX bio upoznat sa njegovim mentalnim stanjem, međutim nije preduzeo adekvatne mere da spreči njegovu smrt. Žalioci zahtevaju da lica koja su odgovorna za navodno kršenje njihovih porodičnih prava i smrt X.F. budu dovedena pred lice pravde. Žalioci se dalje žale da Misija nije preduzela adekvatne mere da zaštiti život X.F. i da nije istražila okolnosti koje su dovele do njegove smrti.
31. ŠM se nije složio sa tim.
32. Kao pitanje materijalnog prava, Komisija je ovlašćena da primenjuje instrumente ljudskih prava u skladu sa Konceptom odgovornosti EULEX-a od 29. oktobra 2009. godine o osnivanju Komisije za razmatranje ljudskih prava. Komisija je stalno tvrdila da su od posebne važnosti za rad Komisije Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (čitaj: Konvencija) i Međunarodna povelja o građanskim i političkim pravima, koje određuju minimalne standarde za zaštitu ljudskih prava koje organi vlasti moraju garantovati u svim demokratskim pravnim sistemima.
33. Komisija je žalbu žalilaca proglasila prihvatljivom u skladu sa članovima 2. i 3. Konvencije koji, ukoliko su relevantni, predviđaju:

Član 2.

“Pravo na život svake osobe zaštićeno je zakonom. Niko ne može biti namerno lišen života, sem prilikom izvršenja presude suda kojem je osuđen za zločin za koji je ova kazna predviđena zakonom. [...]”

Član 3.

"Niko ne sme biti podvrgnut ... nečovečnom ili ponižavajućem postupanju..."

34. U svojoj odluci o prihvatljivosti u ovom predmetu, Komisija je izjavila da su žalbe koje se odnose na činjenice o učešću porodice F. u Programu zaštite svedoka bile neprihvatljive, jer su bile van šestomesečnog roka predviđenog Pravilom 25. stav 3 Pravidnika o radu Komisije. Komisija je dalje zadržala svoje pravo da razmotri te činjenice samo kao informacije o kontekstu predmeta u smislu razmatranja njegovih preostalih aspekata. Komisija će se voditi navedenom odlukom o prihvatljivosti u svom razmatranju predmeta u trenutnoj fazi postupka.

Član 2. Konvencije

35. Prva rečenica člana 2. koja se smatra jednom od najosnovnijih odredbi Konvencije i takođe sadrži i jednu od osnovnih vrednosti demokratskih društava, obavezuje državu ne samo da se uzdrži od "namernog" lišavanja života, već i da preduzme odgovarajuće korake kao bi zaštitila živote ljudi koji su pod njenom pravnom nadležnošću (vidi, među mnogim drugim organima, Evropski sud za ljudska prava (ESLjP), *Dodov protiv Bugarske*, br. 59548/00, § 79, 17. januar 2008. godine).
36. Utvrđeno je da je pozitivna obaveza države koja proizilazi iz člana 2. primenjena u različitim okolnostima, kao, na primer, u zdravstvenom sektoru, kako javnom tako i privatnom, u smislu postupanja ili propusta zdravstvenih radnika (vidi ESLjP, *Dodov protiv Bugarske*, citirano gore, §§ 70, 79-83 i 87, ESLjP 2008-...; *Byrzykowski protiv Poljske*, br. 11562/05, §§ 104 i 106, 27. jun 2006. god.), kao i u pogledu upravljanja opasnim aktivnostima (vidi ESLjP, *Öneryıldız protiv Turske* [GC], br. 48939/99, § 71, ESLjP 2004- XII) i garantovanju bezbednosti na brodu (vidi ESLjP, *Leray i ostali protiv Francuske* (Odl.), br. 44617/98, 16. januar 2001. god.) ili na gradilištima (vidi ESLjP, *Pereira Henriques i ostali protiv Luksemburga* (Odl.), br. 60255/00, 26. avgust 2003. god.). U određenim okolnostima, pozitivne obaveze mogu se pripojiti državi kako bi zaštitila pojedince i od opasnosti po njihov život koje proizilaze iz njihovih postupaka ili ponašanja (vidi ESLjP, *Bone protiv Francuske* (dec.), br. 69869/01, 1. mart 2005; *Kalender protiv Turske*, br. 4314/02, §§ 42-50, 15. decembar 2009. god.). Sud je dalje konstatovao da gore navedena lista okolnosti nije potpuna.
37. Komisija je već ustanovila da su ova garancija i propratni proceduralni zahtevi u principu primenjivi na Misiju, te su stoga relevantni za proveru njenog poštovanja osnovnih prava žalilaca (vidi npr. A, B, C i D protiv EULEX-a, Predmet br. 2012-09, 2012-10, 2012-11 i 2012-12, Odluka i nalazi, 20. jun 2013. god.; H & G protiv EULEX-a, Predmet br. 2012-19 & 2012-20, Odluka i nalazi, 30. septembar 2013. god.; *Sadiku-Syla protiv EULEX-a*, 2014-34, Odluka o prihvatljivosti, 29 septembar 2015. god.; *D.W., E.V., F.U., G.T., Zlata Veselinović, H.S., I.R. protiv EULEX-a*, 2014-11 do 2014-17, Odluka o prihvatljivosti, 30. septembar 2015. god.; *L.O. protiv EULEX-a*, 2014-32, Odluka i nalazi,

11. novembar 2015. god.; *Sadiku-Syla protiv EULEX-a*, 2014-34, Odluka i nalazi, 19. oktobar 2016. god., stavovi 47; *D.W., E.V., F.U., G.T., Zlata Veselinović, H.S., I.R. protiv EULEX-a*, 2014-11 do 2014-17, Odluka i nalazi, 19. oktobar 2016. god.). Međutim, Komisija je stavila do znanja da obaveze koje se pripajaju državi nisu nužno do iste mere primenjive kao one koje su primenjive na misiju vladavine prava, čije se specifičnosti, gde je to relevantno, moraju uzeti u obzir prilikom ocenjivanja koliko je Misija ispunila svoje obaveze u pogledu ljudskih prava (vidi generalno *L.O. protiv EULEX-a*, 2014-32, Odluka i nalazi, citirano gore, stavovi 43 i 45, i u njima sadržane reference na sudsku praksu Komisije).
38. Komisija ponavlja da član 2. Konvencije može podrazumevati obavezu vlasti za preduzimanje preventivnih operativnih mera u cilju zaštite pojedinca, čiji je život u opasnosti od krivičnih dela drugog pojedinca (vidi ESLJP, *Osman protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, Presuda od 28. oktobra 1998. god., Izveštaji 1998-VIII). Da bi se konstatovala povreda pozitivne obaveze za zaštitu života, mora se konstatovati da su vlasti znale, ili su morale znati u to vreme, za postojanje stvarne i neposredne opasnosti po život određenih pojedinaca zbog krivičnih dela treće strane i da nisu preduzeli mere u okviru svojih nadležnosti, koje su se, po razumnom rasuđivanju, od njih mogle očekivati u cilju izbegavanja te opasnosti (vidi između ostalih vlasti, ESLJP, *Osman*, citirano gore, stav 116).
39. Što se tiče proceduralnih obaveza države, član 2. Konvencije takođe obavezuje državu da sprovede delotvornu istragu navodnih povreda svog suštinskog dela (vidi ESLJP, *Mastromatteo protiv Italije* [GC], br. 37703/97, § 89, ESLJP 2002- VIII, i *Giuliani i Gaggio*, [GC], br. 23458/02, § 298, ESLJP 2011). Pitanje da li je jedna istraga bila dovoljno efikasna mora se oceniti na osnovu svih relevantnih činjenica i u smislu praktičnih stvarnosti istražnog rada (vidi ESLJP, *Dobriyeva i ostali protiv Rusije*, br. 18407/10, § 72, 19. decembar 2013. god.). Komisija je, ponovo, prihvatila ove standarde kao u principu primenljive na misiju (vidi npr. *Sadiku-Syla protiv EULEX-a*, 2014-34, Odluka i nalazi, gore citirano, stav. 36; *D.W., E.V., F.U., G.T., Zlata Veselinović, H.S., I.R. protiv EULEX-a*, 2014-11 do 2014-17, Odluka o prihvatljivosti, citirano gore).
40. Da bi istraga bila „delotvorna”, kako se ovaj izraz treba razumeti u kontekstu člana 2. Konvencije, ona mora prvo biti odgovarajuća (vidi ESLJP, *Ramsahai i ostali protiv Holandije* [GC], br. 52391/99, § 324, ESLJP 2007-II). To znači da mora biti u stanju da dovede do utvrđivanja činjenica i, gde je to moguće, identifikovanja i kažnjavanja odgovornih lica. Obaveza za sprovođenje delotvorne istrage ne predstavlja obavezu za ishode, već obavezu za način: vlasti moraju preduzeti razumne mere koje su im na raspolaganju u cilju obezbeđivanja dokaza u vezi sa dotičnim incidentom (vidi ESLJP, *Jaloud protiv Holandije* [GC], br. 47708/08, § 186, ESLJP 2014, i *Sadiku-Syla protiv EULEX-a*, 2014-34, Odluka i nalazi, 19. oktobar 2016. god., stav 36).
41. U ovom kontekstu implicitni su zahtevi o brzom i razumnoj istrazi (vidi ESLJP, *Al-Skeini i ostali, protiv Ujedinjenog Kraljevstva* [GC], br. 55721/07, § 167, ESLJP 2011; *Sadiku-Syla protiv EULEX-a*, 2014-34,

Odluka i nalazi, citirano gore, stav 36; *L.O. protiv EULEX-a*, 2014-32, Odluka i nalazi, citirano gore, stav 46; vidi takođe Misija Ujedinjenih nacija na Kosovu (UNMIK), Savetodavna komisija za ljudska prava (SKLjP) Odluka u predmetima br. 248/09, 250/09 i 251/09, 25. april 2013. god., stav 80).

42. Pored toga, istraga mora biti dostupna porodici žrtve u meri u kojoj je to potrebno da bi se zaštitili njeni legitimni interesi (vidi, među ostalim organima, ESLjP, *Hugh Jordan protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, br. 24746/94, § 109, ESLjP 2001 III i *L.O. protiv EULEX-a*, 2014-32, Odluka i nalazi, citirano gore, stavovi 61 itd.).
43. Komisija je imala priliku da tvrdi da, u predmetima koji se odnose na obaveze javnih organa vezane za pravo na život, Misija EULEX nije država i da se njena sposobnost da garantuje delotvornu zaštitu ljudskih prava ne može porediti u svim relevantnim aspektima sa onim što se može očekivati od jedne države (vidi *A, B. C. i D. protiv EULEX-a*, citirano gore, takođe uporedi odluke SKLjP u predmetima br. 248/09, 250/09 i 251/09, citirano gore, stav 42). U ovom predmetu, u vezi sa operativnim aspektima odgovornosti EULEX-a u smislu njegovog izvršnog mandata, Komisija ne očekuje od Misije da sprovede punu istragu, koja bi se zahtevala u predmetima navodnih zločina nestalih ili ubijenih lica (vidi *L. O. protiv EULEX-a*, pomenuto gore). Međutim, Komisija smatra da bi u okolnostima u kojima umre jedan važan svedok u krivičnom predmetu, u kojem su krivično gonjenje sproveli EULEX tužioci, bilo da je smrt bila ishod samoubistva ili se desila u drugim sumnjivim okolnostima, očekivani minimalni proceduralni standard, koji bi bio u skladu sa zahtevima člana 2. Konvencije, bio da EULEX sprovede brzu internu istragu kako bi utvrdio tok događaja, uz smislenu uključenost porodice preminulog.
44. Komisija bi pored toga naglasila kritičnu važnost svedoka za funkcionisanje sistema krivičnog pravosuđa (vidi, generalno, Savet Evrope, Komitet ministara, Preporuka (2005)9 Komiteta ministara zemalja članica o zaštiti svedoka i saradnika pravosuđa, 20. april 2005. godine; vidi takođe *Maloku protiv EULEX-a*, pomenuto gore, stav 24).
45. Da bi svedoci i drugi „saradnici pravosuđa” doprineli tom sistemu, potrebno je adekvatno zaštititi njihova osnovna prava, kako ih njihovo angažovanje u procesu ne bi izložilo opasnosti ili povredi. Komisija je već naglasila koliko je bitno da nadležni istražni i tužilački organi obezbede da svedoci u krivičnim predmetima i saradnici pravosuđa budu zaštićeni od povreda i drugih negativnih posledica koje proističu iz njihovog učešća u krivičnom postupku. U predmetu *W. protiv EULEX-a* Komisija je navela da odgovornost vlasti za zaštitu svedoka u nekim slučajevima može podrazumevati njihovu pozitivnu obavezu za preduzimanja mera u cilju garantovanja bezbednosti i sigurnosti svedoka, iako im ta obaveza ne sme nametnuti nemoguć ili nesrazmeran teret (*W. protiv EULEX-a*, br. 2011-07, 10. april 2013. god., stav 48 i *Maloku protiv EULEX-a*, pomenuto gore, stav 25).
46. Imajući u vidu okolnosti ovog predmeta, Komisija napominje da, što se tiče suštinskih zahteva iz člana 2. Konvencije, nije tvrđeno, a

kamoli pokazano da su otac i suprug žalioca preminuli usled krivičnog dela trećih strana ili usled nezakonite ili preterane upotrebe fizičke sile od strane bilo kojih javnih organa. Ishod krivične istrage koju su sprovele nemačke vlasti (vidi stav 26 gore) u smislu da je on izvršio samoubistvo, nije ni na koji način osporen, niti je utvrđeno da mu nedostaje kredibilitet.

47. Komisija dalje navodi da Misija u nekim aspektima nije postupila sa dovoljnom pažnjom u posebno osetljivim okolnostima ovog predmeta. Konkretno, Komisiji nije dovoljno pokazano da je Misija pažljivo razmotrila da li su njeni postupci u vezi sa X.F. bili u skladu sa pravnim okvirom kojim se reguliše sprovođenje njenog izvršnog mandata (vidi u tom smislu stav 50 dole). Međutim, Komisija nije utvrdila da su ti propusti, pojedinačno ili u celini, bili materijalni ili suštinski faktori koji su doprineli odluci X.F. da sebi oduzme život.
48. S tim u vezi, Komisija priznaje da član 2. Konvencije nameće određene pozitivne obaveze javnim organima u vezi sa zaštitom života ranjivih lica koja su pod starateljstvom države ili pod odgovornošću države, kao što su pritvorenici, pacijenti zatvorenih zdravstvenih ustanova ili lica u vojnoj službi koja nisu slobodna da odu (vidi, za lica koja su pod starateljstvom, ESLJP, *Centar za pravne resurse u ime Valentin Câmpeanu protiv Rumunije* [GC], br. 47848/08, § 131, ESLJP 2014; za pacijente zdravstvenih institucija - *Dodov protiv Bugarske*, citirano gore i za lica u obaveznoj vojnoj službi - *Beker protiv Turske*, br. 27866/03, §§ 41-43, 24. mart 2009. god.). Međutim, ova odredba sama po sebi ne garantuje pravo na suštinsku i na kraju delotvornu zaštitu od samoubistva licu koje je na slobodi; a još manje u situaciji kao u ovom predmetu, naime lica koje je ostalo van Kosova, na području jedne od država pošiljalaca; te stoga van dometa Misije.
49. Iz toga sledi da nije bilo povrede člana 2. Konvencije u njegovom suštinskom delu.
50. Međutim, Komisiji preostaje da ispita da li je EULEX ispunio svoje proceduralne obaveze koje proizilaze iz iste odredbe Konvencije.
51. U ovom kontekstu se navodi da nije tvrdeno, a kamoli pokazano da je, nakon što je obavešten o smrti X.F. usled samoubistva, EULEX pokrenuo bilo kakvu istragu automatski i blagovremeno u cilju utvrđivanja činjenica i takođe u cilju eventualnog utvrđivanja odgovornosti za Misiju koja iz toga može proizaći. Nije na Komisiji da navede procedure koje bi u unutrašnjoj arhitekturi Misije najbolje služile toj svrsi. Komisija je jedino obaveštena da je nenavedenog datuma održano razmatranje, dosta dugo nakon smrti X. F. (vidi stav 6 gore). Nije se tvrdilo niti je pokazano da je Misija sama pokrenula to razmatranje odmah nakon što je saznala za smrt X.F. i da je porodica na bilo koji način obaveštena ili uključena u ovo razmatranje.
52. Stoga je počinjena povreda proceduralnog dela člana 2. Konvencije.

Član 3. Konvencije

53. Komisija napominje da ovu odredbu, u meri u kojoj zabranjuje nečovečno ili ponižavajuće postupanje, javni organi mogu prekršiti u odsustvu povrede fizičkog integriteta lica. Na primer, Sud je konstatovao povrede ove zabrane u vezi sa jednim pritvorenikom kojem su oduzete naočare tri meseca (vidi, ESLJP, *Styusarev protiv Rusije*, br. 60333/00, 20. april 2010. god.); u vezi sa zatvorenicima kojima je naređeno da se svuku u prisustvu zatvorskih stražara suprotnog pola (ECHR, *Valasinas protiv Litvanije*, br. 44558/98, 24. jul 2001. god.); u predmetu jedne žene koju su u centru za otrežnjivanje skinuli голу službenici tog centra koji su bili muškog pola (vidi ESLJP, *Wiktorko protiv Poljske*, br. 14612/02, 31. mart 2009. god.) ili u vezi sa porodicama koje su dugo vremena bile ostavljene u situacijama neizvesnosti u vezi sa sudbinom njihovih najbližih, koji su nestali u situacijama ne-međunarodnog oružanog sukoba i u kojem slučaju vlasti nisu odgovorile adekvatno na njihove upite (ESLJP, *Khamila Isayeva protiv Rusije*, br. 6846/02, 15. novembar 2007. god.).
54. Slično tome, u ovom predmetu nije u pitanju navodna povreda fizičkog integriteta X.F., već niz okolnosti u kojima se našao pre svoje smrti i iz kojih je proizašla nepovoljna situacija njegove porodice.
55. Komisija konstatuje da je suprug, odnosno otac žalilaca, bio svedok u važnom krivičnom predmetu. Opasnosti koje je to obuhvatalo bile su brojne, na osnovu činjenice da je bilo šest (6) pokušaja ubistva nad njim od strane nepoznatih počinitelja (vidi stav 15 gore) i na osnovu procene opasnosti kojoj je bio izložen, izvršene od strane Misije. Kao rezultat toga, žalioci i X. F. su primljeni u Program zaštite svedoka koji je sprovodio EULEX (vidi stav 16 gore).
56. Komisija nema neslaganja sa ovom odlukom. Ona konstatuje, kao činjeničnu pozadinu pitanja koja se odnose na trenutnu fazu postupka, tvrdnju žalilaca podnetu u fazi razmatranja prihvatljivosti ovog predmeta da je učešće porodice u programu za njih bilo teško, jer su se osećali izolovano i zbog toga što im je život bio ometen, (vidi Odluku o prihvatljivosti od 13. juna 2017. god., stav 47). Porodica je upravo iz ovog razloga na kraju napustila program, dok je krivični predmet još uvek bio u toku. Opasnost od napada na porodicu, prema oceni EULEX-a odmah nakon što su napustili program u decembru 2010. godine, ostao je visok. Prilikom ocene opšteg postupanja Misije i pažnje posvećene ovom pitanju, Komisija takođe uzima u obzir gore pomenute propuste, (vidi stavove 18 & 19 gore).
57. Stoga, Komisija prihvata da je X.F. bio pod ogromnim stresom zbog straha za život članova svoje porodice i svoj život, dosta dugo kako u toku vremena provedenog u Programu za zaštitu svedoka, tako i nakon toga. Iako je ova situacija nesumnjivo prouzrokovana, pre svega, njegovim statusom svedoka u osetljivom krivičnom predmetu, Komisija se uverila da je način na koji je Misija postupila u ovoj stvari takođe doprineo opštem stanju X.F.
58. Misija je u martu 2011. godine održala sastanak u vezi sa tom činjeničnom pozadinom, nakon što su sprovedena hapšenja u

krivičnom predmetu. X.F. je ubrzo nakon toga napustio Kosovo na osnovu odluke donesene – ili odobrene – na tom sastanku.

59. Komisija ceni činjenicu da je ova odluka donesena u cilju rešavanja pitanja garantovanja bar minimalne bezbednosti X.F., koji je želeo da svedoči tokom krivičnog postupka. Ona je takođe dobro upoznata sa činjenicom da je Misija bila suočena sa teškom operativnom odlukom o uravnoteživanju interesa delotvornog krivičnog gonjenja u važnom krivičnom predmetu i obezbeđivanja svedočenja bitnog svedoka, istovremeno garantujući bezbednost tog svedoka. U tom pogledu, Komisija konstatuje da su preduzeti koraci zaista imali za cilj zaštitu X.F. od štete. Međutim, Komisija se ne slaže sa načinom na koji je Misija pokušala da ostvari ovaj cilj.
60. S tim u vezi, Komisija napominje da je EULEX zasigurno znao – ili je u to vreme trebalo da zna da je X.F. već bio pod znatnim pritiskom znatan vremenski period, strahujući i za svoj život i za život članova svoje porodice. Pitanje pružanja bezbednosti svedoku koji je prvobitno primljen u Program zaštite svedoka, a zatim odlučio da ga svojevolejno napusti, bilo je poznato EULEX-u znatno dugo vremena pre hapšenja osumnjičenih u martu 2011. godine. Komisiji nije pokazano da su tužilački organi EULEX-a ili drugi organi u okviru Misije prethodno razmotrili moguće korake, koje je trebalo preduzeti u pogledu bezbednosti tog svedoka i njegove porodice, u slučaju da krivični postupak napreduje i da predmet stigne u fazu suđenja. Takođe nije pokazano da su uloženi adekvatni i dovoljni naponi da se sprovede vežba strateškog planiranja u pogledu njihove bezbednosti u dugoročnoj perspektivi. U to vreme se moglo očekivati da će sudski postupak trajati znatan vremenski period, makar samo zato što je bilo desetoro (10) optuženih u ovom krivičnom predmetu.
61. Bitno je da Komisija smatra da je takvu vežbu trebalo sprovesti imajući u vidu specifičnosti kosovskog okruženja, koje karakteriše tesno povezano društvo, u kojem se svedočenje na sudu može shvatiti prvo i najvažnije kao kršenje "obaveze lojalnosti" koja se duguje kriminalnim grupama ili porodičnim klanovima. Ponovljeni pokušaji ubistva protiv X.F. samo su dodali hitnosti ove stvari i učinili očiglednijim opasnosti kojima je bio izložen.
62. Nije pokazano niti je tvrdeno da je EULEX obavestio X.F. o opasnostima po njega i njegovu porodicu koje je nosila odluka da njega pošalju u inostranstvo.
63. Niti je pokazano da je Misija izvršila ocenu rizika, kako bi verifikovala da li je odluka da se X.F. premesti u inostranstvo bila u skladu sa pravnim okvirom kojim je bilo uređeno sprovođenje izvršnog mandata Misije, i ako je takva vežba sprovedena, koji su bili rezultati ocene rizika.
64. Komisija je sasvim svesna da nezakonitost postupanja javnih organa te organe ne čini automatski odgovornim za povredu člana 3. Konvencije (vidi ESLJP, Slyusaryev protiv Rusije, stav 34). Međutim, ovaj očigledan neuspeh u adresovanju pitanja nezakonitosti predstavlja element pristupa rešavanju pitanja bezbednosti svedoka u ovom predmetu, koji Komisija ne može da ne kvalifikuje kao nemaran.

65. Ista kritika važi i za putne aranžmane koje je Misija organizovala kako bi X.F. poslala u inostranstvo u kratkom vremenskom roku. Ne može se reći da je propust da se vlasti države članice EU blagovremeno i unapred obaveste o situaciji služio svrsi garantovanja bezbednosti X.F.-a.
66. Pored toga, Komisiji nije dovoljno objašnjeno da li je Misija zahtevala određene aranžmane u vezi sa njegovom bezbednošću u državi članici EU, a kamoli da su oni efikasno organizovani, ili da li su mu stavljeni na raspolaganje određeni resursi, osim „određenog iznosa novca” koji je Misija dodelila X.F. iz njenih resursa (vidi stav 22 gore), bilo tokom njegovog prvog boravka u državi članici EU od marta do početka jula 2011. god, ili tokom njegovog drugog boravka od navedenog datuma u julu ili avgustu 2011. godine pa do njegove smrti 28. septembra 2011. god.
67. Pored toga, nije pokazano da li su preduzeti bilo kakvi konkretni koraci nakon marta 2011. godine, kada je X. F. napustio Kosovo i u mesecima pre njegovog samoubistva i nakon toga, kako bi se utvrdili i u bilo kom smislu rešili situacija i bezbednost njegove porodice.
68. Ukratko, X.F. je dugo vremena bio izložen strahu, nesigurnosti i patnji u pogledu svoje sudbine i sudbine svoje porodice, bez adekvatnih resursa i odgovarajuće pomoći. To je dovelo do situacije velike ranjivosti za njega i za njegovu porodicu.
69. U tom pogledu Komisija ponavlja da dok su okolnosti vezane za njegov status svedoka u osetljivom krivičnom predmetu ozbiljno uticale na njegovu životnu situaciju, postupci Misije su takođe bili vrlo relevantni za opšte stanje dobrobiti X.F. i njegove porodice, u meri u kojoj su legitimno osećali patnju i strah za njegov život i bezbednost. Imajući u vidu gore navedeno, Komisija zaključuje da nije pokazano da su, prilikom vežbe uravnotežavanja koja je od suštinskog značaja za pitanja koja se tiču situacije X.F. kao svedoka koji je bio izložen pretnji po njegovu bezbednost i život kao i po bezbednost i živote članove njegove porodice, dovoljno uzeti u obzir njihova bezbednost i njihova dobrobit.
70. Stoga je došlo do povrede člana 3. Konvencije i u odnosu na X.F. i u odnosu na žaliocce.

IZ TIH RAZLOGA, KOMISIJA JEDNOGLASNO

- *Smatra* da nije došlo do povrede člana 2. Konvencije u njenom suštinskom delu;
- *Konstatuje* da je došlo do povrede člana 2. Konvencije u njenom proceduralnom delu;
- *Konstatuje* da je došlo do povrede člana 3. Konvencije u meri u kojoj ista zabranjuje nečovečno ili ponižavajuće postupanje;

IZJAVLJUJE da je, imajući u vidu gore navedene nalaze u vezi sa činjenicama i zakonom, prikladno dati preporuke šefu Misije i

PREPORUČUJE SLEDEĆE KOREKTIVNE MERE:

- Šef Misije treba da dá izjavu kojom priznaje da su okolnosti predmeta sačinjavale povredu prava žalilaca, koja se može pripisati postupcima i propustima EULEX-a u sprovođenju svog izvršnog mandata;
- ŠM treba da sadašnju odluku o suštini predmeta prosledi osoblju Misije čije su dužnosti relevantne za sadržaj ovog predmeta, u cilju pružanja smernica o važećim standardima za ljudska prava.

U ime Komisije,

John J. RYAN
viši pravni službenik

Magda MIERZEWSKA
predsedavajući član